

стан українського глядача спонукає до обережного поводження зі звуко-шумовим супроводом, особливо за умов роботи з аудиторіями дітей і підлітків. Зміна формату через переміщення із зали до бомбосховища або використання не призначеного до масового заходу приміщення роблять затребуваною навичку імпровізації. Тобто, робота ведучого за таких умов вимагає поєднання режисерського бачення з етичністю й технічною гнучкістю.

Отже, роль ведучого за умов війни демонструє поєднання художніх характеристик із соціально вагомими та спонукає до оновлення компетенцій в процесі здобуття освіти з театральної спеціалізації у «перформативних мистецтвах» шляхом інтеграції навичок кризової комунікації, фандрейзингу та режисерської адаптивності у роботі з простором. Війна за Незалежність України постає чинником актуалізації здатності сценічного мистецтва впливати на світоглядні настанови українського суспільства.

А. Лебідь

**АКТОР У ПОСТЦИФРОВУ ЕПОХУ:
ВИКЛИКИ ТІЛЕСНОСТІ, ПРИСУТНОСТІ ТА ВЗАЄМОДІЇ**

A. Lebid

**THE ACTOR IN THE POSTDIGITAL ERA:
CHALLENGES OF CORPORALITY, PRESENCE, AND INTERACTION**

У сучасному соціокультурному середовищі постцифрова епоха формує нові виклики перед акторською професією, загострює необхідність бути зануреним у сучасність в усіх її проявах — розуміти її та відповідати їй. Театральна сцена, в якій ще донедавна тілесна присутність була беззаперечним та основним ядром взаємодії, сьогодні дедалі частіше конкурує з екранами, фільтрами, діджитал-образами та алгоритмами. І доволі часто програє. Саме тому питання тілесності, реальної присутності актора й глибини міжособистісної взаємодії набуває нового, особливого значення — і не лише як естетична, а вже й як педагогічна та філософська категорія.

Постцифрова реальність сьогодні — це вже не технічний контекст, а особливий стан свідомості, у якому цифрове і фізичне невіддивно переплетені, не здатні існувати одне без одного. У цій реальності присутність на сцені вимагає від актора не тільки фахової майстерності, але й здатності зберігати автентичність у просторі, де реальне часто стає своєрідним симулякром, копією без оригіналу. Попри все, театр залишається тим рідкісним місцем, місцем із унікальною специфікою, де глядач і виконавець все ще мають шанс перебувати у живому контакті, бути разом у спільному ритмі дихання, погляді, переживанні паузи. І слід сприймати це не як сентиментальну данину минулому, а як виклик часу, на який педагог театральної школи має навчити відповідати своїх вихованців.

Тілесність актора у XXI ст. — це не просто здатність рухатися сценою чи майстерно володіти пластикою. Це тілесність як форма мислення, як інструмент діалогу зі світом, як носій етичної присутності. У своїх дослідженнях Е. Фішер-Ліхте, сучасна німецька дослідниця театру, яка, зокрема, обґрунтувала термін «перформативність» для аналізу нових мистецьких практик, наголошує на трансформативному потенціалі тілесної взаємодії на сцені, де тіло стає не об'єктом, а суб'єктом дії. Така присутність не сумісна з поверховістю, вона потребує від актора

не демонстрації, а глибокої внутрішньої залученості, включеності — готовності «бути», а не «здаватися».

Особливої уваги заслуговує феномен так званої «тактильної відсутності». Постковідна реальність, дистанційна освіта, зниження рівня фізичного контакту — все це створює покоління студентів, які часто не знають, ба більше — бояться власного тіла, не відчують власних меж та меж простору, не мають навичок розподілення в просторі. У таких специфічних умовах робота викладача акторської майстерності стає своєрідним актом повернення до живої присутності, до довіри в групі, до безпечного дотику як основи партнерства на сцені.

Прикладом міжнародної педагогіки, що чутливо відповідає на ці виклики, є практика Королівської школи драми (RADA) у Великобританії. Там упродовж останніх років значна увага приділяється інтеграції тілесних і соматичних технік, роботі з тілесним усвідомленням, диханням, вивільненню напруження в поєднанні з рефлексивними практиками. Водночас українські викладачі також адаптують сучасні підходи. Приміром, у майстернях форум-театру та плейбек-театру (Київ, Харків, Львів) акцент зміщується на взаємодію в групі, емпатійне слухання, довіру й повагу до тілесних меж кожного учасника.

Інший виклик постцифрової епохи — це присутність. У театрі більше немає автоматичної гарантії, що глядач «тут і тепер». Його увага — розщеплена між зовнішніми обставинами та загрозами, втомою, тривожністю. У цьому сенсі акторська присутність має бути активною дією — як здатність не просто перебувати на сцені, а втягувати у простір спільної уваги. Присутність стає не технікою, а способом буття, що вимагає від актора нової глибини та усвідомленості.

У викладанні акторської майстерності в Україні це означає відмову від жорстких форм та застарілих шаблонів. Натомість зростає потреба в роботі з внутрішнім станом, зосередженістю, зв'язком із партнером. Вправа «бути присутнім у тиші», побудова сцени без слів, робота в повній темряві або з зав'язаними очима — все це сприяє активізації не лише тілесного, а й емоційного інтелекту, емпатії, здатності слухати, відчувати партнера та глядача.

Останній аспект — взаємодія. Сцена в постцифрову епоху вже не є місцем монологу. Це завжди поле взаємодії — актора з партнером, актора з глядачем, актора з простором. Саме тому сучасна акторська освіта все більше інтегрує техніки роботи в парах, групову імпровізацію, колективні тілесні дослідження, де формується здатність бути не центром, а частиною — і водночас залишатися собою.

Отже, актор у постцифрову епоху має мислити багатоканально, діяти усвідомлено, бути готовим до постійної зміни контекстів. Його тілесність — це не тільки робочий інструмент, а й спосіб критичного існування. Його присутність перетворюється з фізичної локальності на вияв етичного вибору, взаємодія стає способом творення простору людяності.